

գործընթացը դարձնելով առավել համակարգված և ինտենսիվ: Տեղեկատվության վերամշակման և խթանման տեսանկյունից հատուկ կազմակերպված միջավայրում պետք է կազմակերպել արտոտեխնոլոգիաների կիրառում և ուսումնասիրել երեխայի շարժումներում, հույզերում առաջացած դինամիկան, վարքային փոփոխությունները: Զգայական ինտեգրացիան կարող է դառնալ սթրեսի, հուզական ծանրաբեռնվածության պատճառ, եթե այն չուսումնասիրվի և համապատասխան արտթերապևստիկ տեխնոլոգիաներով, էրգոթերապևստիկ միջոցներով չկարգավորվի:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Այրես Էնն Զին, Զգայական ինտեգրացիան և երեխան, Երևան, «Մազադաթ» հրատ., 2022, 336 էջ
2. Арт-терапия в эпоху постмодерна, Под редакции А. Копытина, изд. «Речь», 224стр.
3. Бетенски, Мала. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии, Москва, ЭКСМО-Пресс, 2002, 256 с.
4. Кокоренко В.Л., Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий, Речь, 2005 г, 101 с.
5. Киселева М.В., Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. Речь, 2007. 336 с.
6. Journal of the British Society for Phenomenology, "Phenomenology" Edmund Husserl's Article for the Encyclopaedia Britannica (1927): New Complete Translation by Richard E. Palmer, Pages 77-90 | Published online: 21 Oct 2014
7. Эдит Крамер: художница и ученый, или О вмешательстве «третьей руки арт-терапевта» — nwm.at, 11.09.2023, 20:15

Получено: 02.10.2023

Received: 02.10.2023

Рассмотрено: 08.11.2023

Reviewed: 08.11.2023

Принято: 18.11.2023

Accepted: 18.11.2023

Journal "Education in the 21st Century", Vol1-10/2/, 2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License

378.1(479.25+450) <https://orcid.org/0000-0002-4277-3453>
<https://orcid.org/0009-0009-2851-0559>

DOI:10.46991/educ-21st-century.v5.i2.233

THE MANAGEMENT FEATURES OF HIGHER EDUCATION SYSTEMS OF ARMENIA AND ITALY

Nazik Harutyunyan

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
 Yerevan State University, Armenia,
 nazik_harutiunian@yahoo.co.uk
 nazik.harutyunyan@ysu.am*

Kristine Safaryan

*Yerevan State University, Armenia,
 qristine.safaryan@ysu.am*

Summary

Today, in the 21st century, higher education has become one of the main factors in the formation of the economy, ensuring the reproduction of human capital - the most important resource for the development of society.

This article examines the higher education systems of the Republic of Armenia and Italy, and also conducts a comparative analysis in order to identify the features of managing the higher education systems of the two countries.

In particular, the article presents the structure of higher education systems in Armenia and Italy, the features of management of vocational educational institutions, and also conducts a comparative analysis.

The results of the comprehensive study are presented in the form of tables, from which the similarities and differences in the management of the higher education systems of the two countries become apparent.

Keywords: Higher education, education management, educational degrees, educational institutions.

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМАМИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ АРМЕНИИ И ИТАЛИИ

Назик Арутюнян

*Доктор педагогических наук, профессор,
Ереванский государственный университет, Армения,
nazik_harutiunian@yahoo.co.uk
nazik.harutyunyan@ysu.am*

Кристине Сафарян

*Ереванский государственный университет, Армения,
gristine.safaryan@ysu.am*

Аннотация

Сегодня, в XXI в., высшее образование стало одним из главных факторов становления экономики, обеспечивающих воспроизводство человеческого капитала – важнейшего ресурса развития общества.

В данной статье изучены системы высшего образования РА и Италии, а также проведен их сравнительный анализ с целью выявления особенностей в управлении системами высшего образования двух стран.

В частности, в статье представлена структура систем высшего образования Армении и Италии, особенности управления высшими профессиональными учебными заведениями, а также проведен сравнительный анализ.

Результаты комплексного исследования представлены в виде таблиц, из которых зафиксированы очевидные сходства и различия в управлении системами высшего образования двух стран.

Ключевые слова: высшее образование, управление образованием, образовательные степени, учебные заведения.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԻՏԱԼԻԱՅԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հարությունյան Նազիկ

*մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
Երևանի պետական համալսարան, Հայաստան,
nazik_harutiunian@yahoo.co.uk
nazik.harutyunyan@ysu.am*

Սաֆարյան Քրիստինե

*Երևանի պետական համալսարան, Հայաստան,
gristine.safaryan@ysu.am*

Ամփոփում

Այսօր՝ 21-րդ դարում, բարձրագույն կրթությունը վերածվել է տնտեսության կայացման հզոր գործոնի, որն ապահովում է հասարակության զարգացման վճռորոշ ռեսուրսի՝ մարդկային կապիտալի վերարտադրությունը:

Հոդվածում ներկայացված են Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառուցվածքը, բարձրագույն մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների կառավարման առանձնահատկությունները, ինչպես նաև կատարված է համեմատական վերլուծություն:

Համապարփակ ուսումնասիրության արդյունքները ներկայացված են աղյուսակների տեսքով, որոնցից ակնհայտ են դառնում երկու երկրների բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման նմանություններն ու տարբերությունները:

Բանալի բառեր՝ բարձրագույն կրթություն, կրթության կառավարում, կրթական աստիճաններ, ուսումնական հաստատություններ:

Համառոտ ներածական: Սույն հոդվածում ներկայացվում են Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառուցվածքը, մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների կառավարման առանձնահատկությունները՝ տալով համեմատական վերլուծություն:

Հիմնախնդիրը: Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունն ու համեմատական վերլուծությունը հնարավորություն կտա դուրս բերելու և ներկայացնելու Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառուցվածքային և կառավարման առանձնահատկությունները՝ նմանություններն ու տարբերությունները:

Հոդվածի նպատակը: Սույն հոդվածի նպատակն է հանգամանորեն ուսումնասիրել և ներկայացնել Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման առանձնահատկությունները, նմանություններն ու տարբերությունները:

Հոդվածի նորությունը: Առաջին անգամ է կատարվում Հայաստանի և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառուցվածքային և կառավարման համապարփակ ուսումնասիրություն՝ համեմատական վերլուծության միջոցով:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Հայաստանի Հանրապետությունը կրթության բնագավառի առաջանցիկ զարգացումը դիտարկում է որպես պետականության ամրապնդման կարևորագույն գործոն:

Հայաստանում պետական ու ազգային կարևորագույն խնդիր են կրթության համակարգի առաջանցիկ զարգացման պահպանումն ու միջազգային ասպարեզում նրա մրցունակության ապահովումը, ինչի դրսևորումը 2003 թ. ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից «Բարձրագույն կրթության բարեփոխումների ռազմավարության» մշակումն էր, որի արդյունքում 2005 թվականի մայիսի 19-ին Բերգենի կոմյունիկետով Հայաստանը պաշտոնապես միացավ Բոլոնյան գործընթացին՝ ստանձնելով գործընթացի սկզբունքների և գործողությունների կատարման պատրաստակամություն և պարտավորվածություն: Բարեփոխումների օրենսդրական հիմք է դարձել «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքը:

Բարեփոխումների հիմնական ուղղություններ հանդիսացան բարձրագույն կրթության կառուցվածքը, բովանդակությունը և կառավարումը:

Հայաստանի բարձրագույն կրթության համակարգը ներառում է հետևյալ աստիճանները՝

- բակալավրիատ,
- մագիստրատուրա,
- ասպիրանտուրա, որը հանդիսանում է հետբուհական մասնագիտական կրթություն:

Բարձրագույն կրթության համակարգի պետական կառավարումը գտնվում է ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության լիազորության ներքո:

Բարձրագույն կրթության ներքին կառավարումն «իրականացվում է ինքնակառավարման հիման վրա՝ միանձնյա ղեկավարման և կոլեգիալության սկզբունքների գու-

գակցմամբ՝ բարձրագույն ուսումնական հաստատության խորհրդի, գիտական խորհրդի և ռեկտորատի գործառույթների իրականացմամբ» [1, հոդված 15, մաս 1]:

Հայաստանում համալսարանի հոգաբարձուների խորհուրդը բուհի կառավարման բարձրագույն մարմինն է, որը ստեղծվում է 5 տարի ժամկետով՝ «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» օրենքին և հաստատության կանոնադրությանը համապատասխան: Այն կառավարման կոլեգիալ, համագործակցային մարմին է և ձևավորվում է բուհի պրոֆեսորադասախոսական կազմի, ուսանողների, ինչպես նաև հիմնադրի (ՀՀ կառավարություն) և լիազոր մարմնի (ՀՀ ԿԳՄՄՆ) ներկայացուցիչներից:

Դասախոս և ուսանող անդամներն ընտրվում են (25-ական %), իսկ Կառավարության և նախարարության կողմից ներկայացված անդամները՝ նշանակվում (25-ական %)՝ հանրապետության գործատուներից, արվեստի, մշակույթի և գիտության ներկայացուցիչներից):

Խորհրդի ձևավորման կարգը լիազորված մարմնի ներկայացմամբ սահմանում է ՀՀ Կառավարությունը: Կառավարման խորհրդի անդամների թիվը սահմանվում է հաստատության կանոնադրությամբ՝ առնվազն 20 անդամ:

Ուսանողության ներկայացուցիչներին առաջադրում է ուսանողական խորհուրդը, պրոֆեսորադասախոսական կազմից ներկայացուցիչներին՝ ֆակուլտետներից և կենտրոններից, որից հետո կազմը հաստատվում է համալսարանի գիտական խորհրդի կողմից:

Բարձրագույն ուսումնական հաստատության կառավարման ենթահամակարգեր են նաև բուհի գիտական խորհուրդը, վարչությունները, ուսումնական ստորաբաժանումները՝ ֆակուլտետ, ինստիտուտ, կենտրոն և ամբիոնները:

Բարձրագույն մասնագիտական կրթության նպատակը մասնագիտական բարձր որակավորման կադրերի պատրաստումն ու վերաորակավորումն է, միջնակարգ ընդհանուր և միջին մասնագիտական կրթության հիմքի վրա անձի՝ կրթության զարգացման պահանջմունքների բավարարումը [1, հոդված 24]:

Հայաստանում ներկայումս բարձրագույն մասնագիտական կրթությունն իրականացվում է պետական և ոչ պետական բուհերում՝ անվճար և վճարովի հիմունքներով: Անվճար ուսուցման միջոցով պետությունն ապահովում է մրցութային կարգով բարձրագույն կրթություն ստանալու Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքը:

Բարձրագույն կրթությունն իրականացվում է համալսարաններում, ինստիտուտներում, ակադեմիայում և կոնսերվատորիայում:

ՀՀ-ում սահմանվում է բարձրագույն կրթության երկաստիճան որակավորման համակարգ:

Ամփոփիչ ատեստավորում անցած անձին շնորհվում է՝

1. առաջին աստիճանում՝ բակալավրի որակավորում,
2. երկրորդ աստիճանում՝ մագիստրոսի որակավորում:

ՀՀ-ում պահպանվում է նաև դիպլոմավորված մասնագետի որակավորումը:

Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանվում է հետբուհական մասնագիտական կրթության՝ հետազոտողի որակավորման աստիճանը [1, հոդված 9]:

Առաջին աստիճանի՝ բակալավրի որակավորում ստանալու համար ուսանողն ուսումնառության 4 տարիների ընթացքում պետք հավաքի 240 ECTS կրեդիտ [2, էջ 6]:

Բակալավրի կրթական աստիճանում ուսումնառության ժամկետն առկա ուսուցման համակարգում առնվազն 4 տարի է, ուստիկանական մասնագիտությունների հա-

մար՝ 3 տարի, իսկ բժշկական մասնագիտությունների համար՝ 6 տարի: Ծրագիրն ավարտելուց հետո ուսանողի կողմից բակալավրի ծրագրի ելքային գիտելիքների և կարողությունների ձեռքբերումը հաստատվում է ավարտական աշխատանքի կատարումով և պաշտպանությամբ, որն իրականացվում ըստ ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից սահմանված կարգի: Բակալավրի կրթական ծրագիրն ավարտած շրջանավարտն ունի «կոնկրետ բնագավառին առնչվող մասնագիտական, տեսական և գործնական խորը գիտելիքներ, վարպետության և նորարարության վերաբերյալ առաջանցիկ կարողություններ և հմտություններ» [3, աստիճան 6]:

Երկրորդ աստիճանի՝ մագիստրոսի որակավորում ստանալու համար ուսանողը պետք է ծրագրի կատարման արդյունքում հաջողությամբ լրացնի 60-120 ECTS կրեդիտ ուսումնագիտական բեռնվածություն:

Ուսումնառությունը բարձրագույն կրթության 2-րդ աստիճանում առկա ուսուցման համակարգում տևում է 1, 1.5 կամ 2 տարի, իսկ բժշկական մասնագիտությունների համար՝ մինչև 3 տարի: Ծրագիրն ավարտելուց հետո մագիստրոսի կողմից ծրագրի ելքային գիտելիքների և կարողությունների ձեռքբերումը հաստատվում է մագիստրոսական ատենախոսության կատարումով և պաշտպանությամբ, որը դարձյալ իրականացվում է ըստ ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից սահմանված կարգի: Մագիստրոսի որակավորում ստացած շրջանավարտն ունի «ընտրված բնագավառի լավ իմացություն, օժտված է գիտական հետազոտության անցկացման, կառավարման, մասնագիտական ինքնակատարելագործման համար անհրաժեշտ գիտելիքներով և կարողություններով, ինչպես նաև լավ հաղորդակցման և լեզվական հմտություններով» [3, աստիճան 7]:

Հատկանշական ենք համարում այն հանգամանքը, որ «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին ՀՀ օրենքի» 26-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ մինչև 2010 թվականը շնորհված դիպլոմավորված մասնագետի կրթական աստիճանը հավասարեցվում է մագիստրոսի կրթական աստիճանին:

Հայաստանում գործում է հետբուհական մասնագիտական կրթություն. ասպիրանտուրայում և դոկտորանտուրայում՝ շնորհվում է հետազոտողի որակավորման աստիճան:

ՀՀ բուհերում կիրառվում է ուսանողների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման և գնահատման բազմագործոն համակարգ՝ 20 (որոշ համալսարաններում՝ 100) բալային համակարգով, որտեղ 2022-2023 ուստարվանից սկսած անցողիկ շեմ է 10 միավորը, և գերազանց՝ 18-20 միավորի միջակայքը:

Իսկ ինչպիսի՞նն է բարձրագույն կրթության համակարգն Իտալիայում:

Իտալիայում համալսարանական կրթությունն ունի բազմադարյա ավանդույթ:

1999 թ. Իտալիայում սկսվեց բարձրագույն կրթության համակարգի վերակազմավորումը՝ համաեվրոպական կրթական տարածք ձևավորելու հեռանկարով: Բոլոնիայի հռչակագրի իրականացման ճանապարհին լուրջ փուլ դարձավ ուսուցման, դիպլոմների և կրթական աստիճանների համակարգի բարեփոխումը:

Մինչև 1999 թ. բարեփոխումը Իտալիայի համալսարաններում շնորհվում էր 4 տեսակի աստիճան՝ մասնագիտական աստիճան՝ Diploma Universitario, ակադեմիական աստիճան՝ Diploma di laurea (4-5 տարվա ուսումնառությունից հետո), մասնագիտական աստիճան՝ Diploma di Specializzazione (7 տարվա ուսումնառությունից հետո) և ակադեմիական աստիճան՝ Dottorato di Ricerca (8 տարվա ուսումնառությունից և ատենախոսություն գրելուց հետո) [4]:

1993-1999 թթ. Իտալիայում սկսեցին լայնամասշտաբ բարեփոխումներ, որոնց զլխավոր նպատակը բարձրագույն կրթության համակարգի մոդեռնիզացումն էր՝ առկա ավանդույթների միաժամանակյա պահպանմամբ:

Կրթական բարեփոխումները տեղի են ունեցել քաղաքական և տնտեսական կարևորագույն փոփոխությունների՝ Իտալիայի 1-ին հանրապետության փլուզման և 2-րդ հանրապետության կայացման ֆոնին:

Քաղաքական կոնտեքստի փոփոխումն ազդել է կրթական բարեփոխումների բնույթի վրա: Պատմականորեն այնպես էր դասավորվել, որ բոլոր համալսարանները և մասնագիտական դպրոցները ենթարկվում էին անմիջապես Կրթության նախարարությանը:

1999 թվականին կառավարության վերակազմավորման և նախարարությունների թվի կրճատման հետ կապված Կրթության նախարարությունը միավորվեց համալսարանների, գիտական և տեխնոլոգիական հետազոտությունների նախարարության հետ: Արդյունքում ձևավորվեց կառավարման կենտրոնական մարմին՝ Կրթության, համալսարանների և գիտության նախարարություն: Վերակազմավորման գործընթացներին զուգահեռ տեղի էր ունենում բարձրագույն կրթության տարածաշրջանացում:

Նույն՝ 1999 թվականին միջնակարգ դպրոցների և համալսարանների կառավարման և ֆինանսավորման բաշխման պատասխանատվության զգալի մասը դրվեց կրթության կառավարման տարածաշրջանային մարմինների վրա:

Կրթության, համալսարանների և գիտության նախարարության խնդիրները մարզերի և տարածաշրջանների կրթության դեպարտամենտների գործունեության համակարգում է, ինչպես նաև պետության կրթական քաղաքականության որոշումը, իտալական կրթական հաստատությունների այլ եվրոպական երկրների բուհերի հետ փոխգործակցության ռազմավարության մշակումը:

Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգի կառավարման գործում ակտիվ մասնակցություն ունեն նաև խորհրդատվական մարմինները՝ համալսարանների ազգային խորհուրդը և ազգային ուսանողական խորհուրդը: Համալսարանների ազգային խորհուրդը կազմված է համալսարանների ադմինիստրատիվ, դասախոսական կազմերի և ուսանողական կառույցների ներկայացուցիչներից:

Որպես ակտիվ բարեփոխումների արդյունք՝ Իտալիայում ձևավորվել է Բոլոնիայի հռչակագրին համապատասխան դիպլոմների և որակավորման աստիճանների շնորհման միասնական համակարգ:

Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգը եռաստիճան է: Առաջին աստիճանը բակալավրիատն է (Corsi di Diploma Universitario): Կրթության տևողությունը 3-4 տարի է:

Հաջորդ աստիճանը մագիստրատուրան է (Corsi di Laurea): Այս աստիճանում ուսման տևողությունը 2-6 տարի է (ամենից երկարատևը ճարտարապետությունն ու բժշկությունն են):

Կրթության վերջին աստիճանը դոկտորանտուրան է (Corsi di Dottorato di Ricerca) [5]:

Իտալիայում բարձրագույն կրթություն կարելի է ստանալ ոչ միայն համալսարանում: Գործում են 200-ից ավելի ակադեմիաներ և արվեստի ուղղվածությամբ հաստատություններ, ներառյալ իտալական պատմությունն ուսումնասիրող ուսումնական կենտրոնները և միավորումները, ինչպես նաև գրականագիտական ինստիտուտները [6]:

Կրթության որակի ապահովումն իրականացվում է կրեդիտային համակարգի միջոցով, որոնք տրվում են ուսանողին առարկաների ուսումնասիրման և քննությունների քարտեզաչոյ հանձնման դեպքում:

1999 թվականին 508/99 դեկրետով սահմանվել է կրեդիտների նոր համակարգը, որը ստացել է Credito formativo universitario անվանումը:

Համալսարանների մեծ մասը *Credito formativo universario*-ն սկսեց փորձնական կիրառել 2000-2001 թթ.: Այս դեպքերում համալսարանները հայցում են նախարարության թույլտվությունը՝ տվյալ աստիճանի համար սահմանային մակարդակ սահմանելու համար:

Դիպլոմ ստանալը կախված է կրեդիտների քանակից: Համապատասխանաբար բակալավրի դիպլոմ ստանալու համար նվազագույնն անհրաժեշտ է հավաքել 180, մագիստրոսի դիպլոմի համար՝ 100 կրեդիտ: Սա հեշտացնում է համալսարանից համալսարան տեղափոխվելու գործընթացը:

Իտալիայի կրթական համակարգը գտնվում է պետական վերահսկողության ներքո:

Իտալիայում համալսարան ընդունվելուն նախապատրաստվում են լիցեյներում: Լիցեյները լինում են դասական (*liceo classico*), լեզվաբանական (*liceo linguistico*) և բնագիտական (*liceo scientifico*):

Դասական լիցեյում իրականացվում է համալսարան ընդունվելու ընդհանուր պատրաստվածություն, և շրջանավարտներն իրավունք ունեն ընդունվելու ցանկացած ֆակուլտետ: Համապատասխանաբար մյուս երկու տեսակի լիցեյներում շեշտադրվում է այս կամ այն գիտության ուսումնասիրումը: Այս աստիճանի մյուս ուսումնական հաստատություններն իրականացնում են մասնագիտական պատրաստվածություն: Նման հաստատություններ են տեխնիկական համալսարանները (*istituto tecnico*), մասնագիտական/մասնագիտացված համալսարանները (*istituto professionale*) և մանկավարժական համալսարանները (*istituto magistrale*):

Իտալիայի համալսարաններ ընդունվելու համար կարող է դիմել յուրաքանչյուր ցանկացող: Պարտադիր պայման է հանդիսանում 12-ամյա կրթության վկայականը [5]:

Իտալիայի համալսարանների առանձնահատկությունն այն է, որ դրանցում բացակայում են ընդունելության քննությունները, ինչպես նաև գրեթե չեն լինում դեպքեր, երբ ուսանողներին հեռացնեն անբավարար առաջադիմության համար: Այդ իսկ պատճառով, վերջին տարիներին համալսարանները սկսել են բախվել գերբեռնված լինելու խնդրին [6]:

Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգում կիրառվում է գնահատման 30-միավորանոց համակարգը, որտեղ անցումային է համարվում 18-ը, և գերազանց՝ 30-ը: Կիրառվում է նաև «*Lode*» համակարգը, որը դիտարկվում է որպես լավագույն ցուցանիշի գնահատում [7]:

2 Երկրների բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման համեմատական վերլուծությունը ներկայացրել ենք աղյուսակների տեսքով:

Աղյուսակ 1. ՀՀ և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառավարման մարմինները

ՀՀ	Իտալիա
1. Պետական կառավարման լիազոր մարմին՝ ԿԳՄՍ նախարարություն	1. Պետական կառավարման լիազոր մարմին՝ Կրթության, գիտության և համալսարանների նախարարություն
2. Բուհի հոգաբարձուների խորհուրդ	2. Կրթության կառավարման մարզային (տարածաշրջանային) մարմիններ
3. Ռեկտոր	3. Խորհրդատվական մարմիններ՝ համալսարանների ազգային խորհուրդ, ազգային ուսանողական խորհուրդ
4. Գիտական խորհուրդ	

Աղյուսակ 2. ՀՀ և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի կառուցվածքը

ՀՀ	Իտալիա
1.1-ին աստիճան՝ բակալավրիատ՝ 4-6 տարի	1. 1-ին աստիճան՝ բակալավրիատ՝ 3 տարի
2.2-րդ աստիճան՝ մագիստրատուրա՝ 1-2 (բժշկական մասնագիտությունների համար՝ մինչև 3 տարի) տարի	2. 2-րդ աստիճան՝ մագիստրատուրա՝ Laurea Specialistica – շնորհվում է երկամյա ուսումնառության ավարտին: 2.1.Diploma di Specializzazione di Primo Livello – ունի մասնագիտական կողմնորոշում և նախատեսված է նեղ մասնագետների համար: 2.2.Master Universitario di Primo Livello – նախատեսված է Laurea-ի շրջանավարտների համար: Այս ծրագիրը տարբերվում է եվրոպական մագիստրատուրայից: Այն նախատեսված է մեկ ուսումնական տարվա համար: Ծրագիրն ակադեմիական կրթություն չի տալիս, այլ թույլ է տալիս ստանալ լրացուցիչ մասնագիտական որակավորում:
3.Գիտությունների թեկնածուի աստիճան՝ հետբուհական կրթություն	3. 3-րդ աստիճան՝ դոկտորանտուրա՝ 3-4 տարի

Աղյուսակ 3. ՀՀ և Իտալիայի բարձրագույն կրթության համակարգերի գնահատման համակարգերը

ՀՀ	Իտալիա
Գնահատման 20-միավորանոց համակարգ	Գնահատման 30-միավորանոց համակարգ
• 18-20՝ գերազանց • 14-17՝ լավ • 10-13՝ բավարար • 9 և ցածր՝ անբավարար	• 30՝ գերազանց • 27-29՝ լավ • 25-26՝ բավարար • 18-24՝ միջին ցուցանիշ • 17 և ցածր՝ անբավարար

Եզրակացություն: Այսօր՝ 21-րդ դարում, բարձրագույն կրթությունը վերածվել է տնտեսության կայացման հզոր գործոնի, որն ապահովում է հասարակության զարգացման վճռորոշ ռեսուրսի՝ մարդկային կապիտալի վերարտադրությունը:

Ուսումնասիրության արդյունքում հանգեցինք այն եզրակացությանը, որ տարբեր երկրների կրթության համակարգերի կառավարման վերաբերյալ ցանկացած ուսումնասիրություն իր ներդրումն է բերում համեմատական մանակավարժության զարգացմանը՝ բացահայտելով տարբեր երկրների առաջավոր փորձը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենք, Երևան, 2004:

2. Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսումնական գործընթացի կրեդիտային համակարգի կազմակերպման օրինակելի կարգը, 2007:
3. ՀՀ կրթության որակավորումների ազգային շրջանակը, Երևան, 2011
4. International Higher Education, 2002, (http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/-News26/-text002.htm):
5. <https://www.ustudy.ru/italy/vysshee-obrazovanie-v-italii.html>
6. <https://worldofeducation.ru/ozarub/high-edu/obrazovanie-v-italii/>
7. <https://www.abrakadabra.blog/экзамены-в-италии/>

Получено: 09.10.2023

Received: 09.10.2023

Рассмотрено: 20.10.2023

Reviewed: 20.10.2023

Принято: 25.10.2023

Accepted: 25.10.2023

Journal "Education in the 21st Century", Vol1-10/2/, 2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License

378.1(479.25+497.2) <https://orcid.org/0000-0001-9339-1060>

DOI: 10.46991/educ-21st-century.v5.i2.241

COMPARATIVE ANALYSIS OF SYSTEMS OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT IN REPUBLIC OF ARMENIA AND BULGARIA

Avetisyan Mary

Ph.D., Associate Prof.,

Yerevan State University, Armenia,

mavetisyan@ysu.am

Summary

Our article is dedicated to an in-depth examination and comparison of the higher education systems in the Republic of Armenia and Bulgaria. We will consider their distinctive characteristics within the realms of education, admission procedures, and other aspects related to governance, funding, and organizational structure. The article will also highlight optimal approaches and strategies for enhancing educational standards and achieving greater efficiency through various reform initiatives.

The primary objective of this article is to meticulously investigate the higher education systems in Armenia and Bulgaria, conducting a comprehensive comparative analysis that unveils their commonalities and disparities. The findings from this study will be presented in a series of tables to facilitate a clear distinction between the unique features of these two nations' higher education landscapes.

Through our comparative analysis of higher education in Armenia and Bulgaria, we have reached the following conclusion: Both countries manage their higher education systems through state and intra-university levels, with oversight from central and local governmental bodies, albeit under differing nomenclature. Additionally, both nations are active participants in the Bologna process, though Bulgaria ratified the Bologna Declaration in 1999, whereas Armenia did so in 2005.

Furthermore, both Armenia and Bulgaria have a mix of state and privately licensed universities. Armenian higher education institutions encompass universities, institutes, Academy of Science, and conservatory, whereas in Bulgaria, you will find universities, specialized higher schools, and colleges.

Other distinctions within the higher education systems of these two countries include variations in admission procedures, structural arrangements, and grading systems.

In conclusion, the examination and comparison of higher education management systems in Armenia and Bulgaria provide valuable insights that can be harnessed to enhance educational quality and productivity in either nation by adopting best practices from the other.

Keywords: *higher education, governing bodies, admission, evaluation, Bologna declaration, universities*